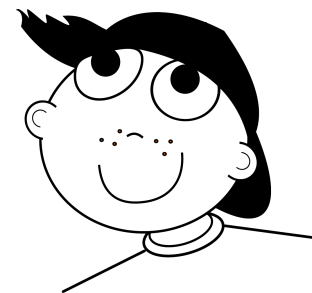

Muzealne Ekspozyty nie tylko dla Mamy i Taty!

Rodzinny przewodnik po
Muzeum Okręgowym w Nowym Sączu

Muzeum jest pełne ciekawostek!
Dla najciekawszych odkrywców
muzealnych sekretów
przygotowaliśmy KONKURS
Z NAGRODAMI! Szczegóły na
ostatniej stronie!

DOM GOTYCKI

Wizytę w Domu Gotyckim rozpoczniemy od wyjaśnienia nazwy tego muzeum. „Dom” to miejsce zamieszkania i rzeczywiście, dawno temu, w tym budynku mieszkali księża zwani kanonikami (budynek nazywany jest też czasami Domem Kanoniczym).

GOTYK to styl w średniowiecznym budownictwie i sztuce, czyli ówczesna moda w sposobie malowania, rzeźbienia, czy budowania.

Czy ŚREDNIOWIECZE kojarzy się Wam z rycerzami i księżniczkami? Bardzo słusznie!

W pierwszej sali wystaw stałych w Domu Gotyckim przedstawiającej dzieje nowosądeckiego zamku, przywita was RYCERSKA ZBROJA. Czy tak chroniony wojownik mógł po prostu zniknąć?

Postuchajcie legendy o źródetku...

Podobno przed wieloma laty, w okolicach nowosądeckiego zamku, w tajemniczych okolicznościach znikali rycerze broniący Baszty Kowalskiej. Pewien śmiaćek zgodził się objąć nocną straż przy baszcie i rozwiązał tę zagadkę: otóż o północy ze źródetka bijącego w pobliżu baszty zaczęły wyłaniać się nimfy i wołać wartownika pięknym śpiewem. Na szczęście ten rzucił w ich stronę różaniec. Wtedy nimfy przemieniły się w czarownice i zniknęły.

Dość czytania i słuchania - zadania do rozwiązania! Pytania dla dzieci młodszych.

Duże głowy nie próżnują, z pociechami współpracują! Zadania i pytania dla starszaków i dorosłych.

Ciekawe jak wyobrażacie sobie NIMFĘ? Narysujcie ją przy źródetku.

ZAMEK KRÓLEWSKI W NOWYM SĄCZU

Początki nowosądeckiego zamku wiążą się z królem Kazimierzem Wielkim, który prawie 700 lat temu rozkazał zbudować twierdzę, mury obronne i fosę dookoła miasta.

Zatrzymywali się tu królowie i ich rodziny, gdy podróżowali w te strony. Król Władysław Jagiełło właśnie tu omawiał z Witoldem, Wielkim Księciem Litewskim, plan bitwy pod Grunwaldem!

Przyjrzyjcie się jak mógł wyglądać AKT LOKACYJNY Nowego Sącza, czyli średniowieczny dokument, w którym miastu nadawano szczególne przywileje (i obowiązki), określano jego obszar, panujące w nim prawo i sposób sprawowania władzy.

A który z polskich królów wystawił ten ważny dokument dla Nowego Sącza? Otóż był to Wacław II, król.... Czech, panujący wówczas w całej Małopolsce! Wkrótce jednak Władysław Łokietek wygrał walkę o polski tron odzyskał całą dzielnicę wraz z Krakowem i Nowym Sączem.

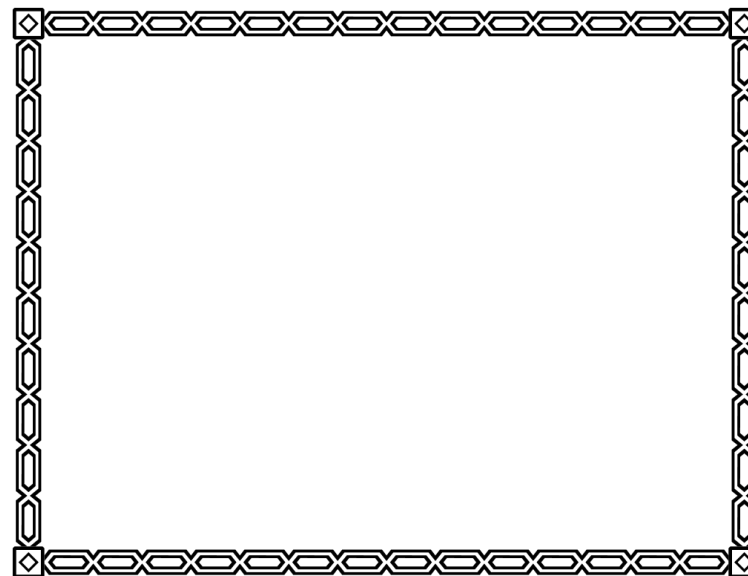

Datę lokacji miasta często uznaje się za datę jego narodzin (choć w rzeczywistości ludzie mieszkali tu już dużo wcześniej). Obliczcie wg tej zasady ILE LAT MA DZISIAJ NOWY SĄCZ?

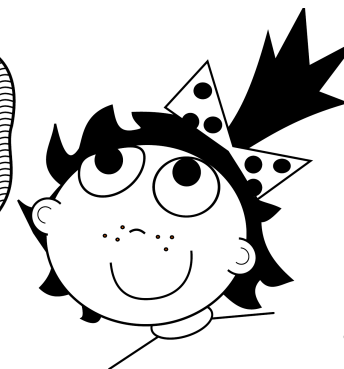
Czy potraficie odczytać tekst dokumentu lokacyjnego? W jakim języku został napisany?

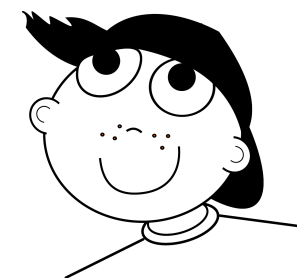
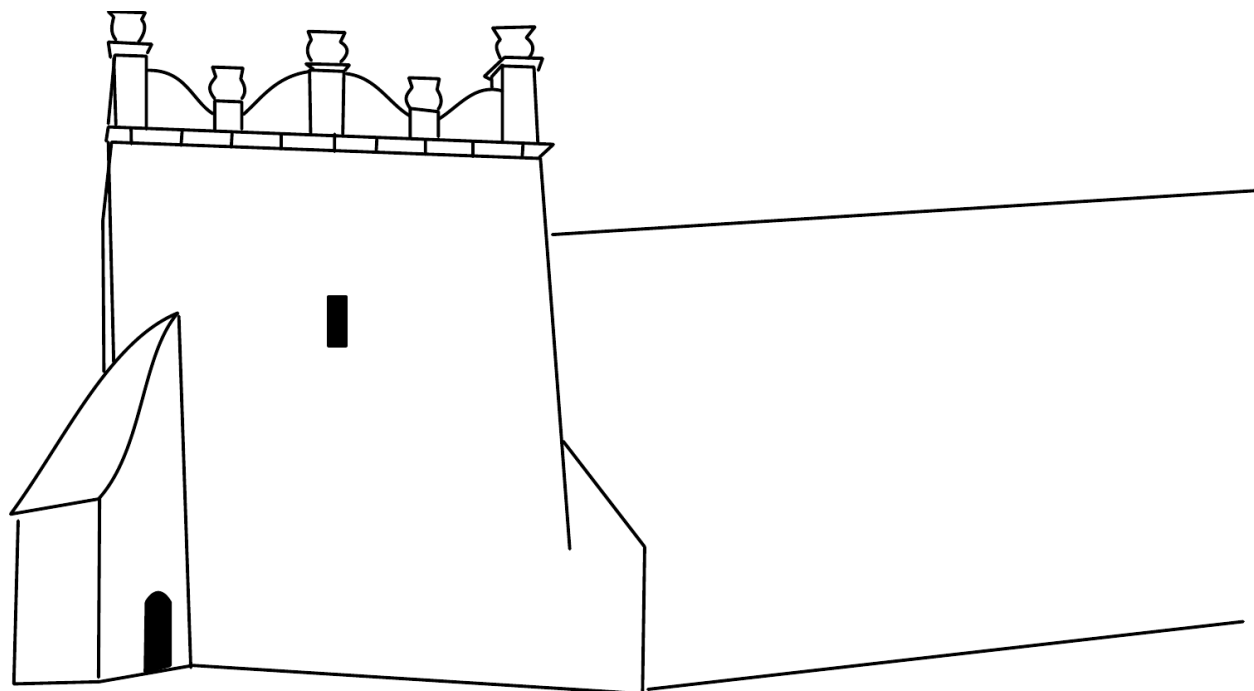
Zwróćcie uwagę na ozdobny INICJAŁ, czyli pierwszą literę tekstu. Czy potraficie ją rozpoznać, a może przerysować?

ilka...

to moje imię, a Wy
jak się nazywacie?

Poszukajcie informacji kiedy i jak został zniszczony nowosądecki zamek?

Niestety zamek królewski w Nowym Sączu został zburzony wiele lat temu. Obecny fragment murów z Basztą Kowalską to tylko REKONSTRUKCJA jego niewielkiej części. Przyglądnijcie się jak wygląda Baszta Kowalska na reprodukcjach, starych fotografiach oraz MAKIECIE zamku. Pomóżcie odbudować ATTYKĘ, czyli ozdobne zakończenie muru obronnego, naśladowując historyczny wzór... lub puszczając wodze fantazji!

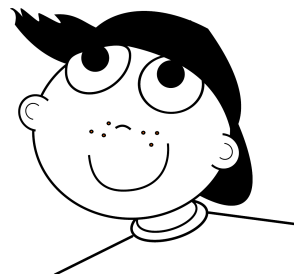
GALERIA BURMISTRZÓW

W tej sali znajdują się dwa obrazy przedstawiające dawny widok miasta. Czy potraficie rozpoznać na nich jakieś charakterystyczne budynki – może zamek lub kościelne wieże?

Na osobnym, niewielkim rysunku zobaczycie STARY RATUSZ W NOWYM SĄCZU. Ten budynek niestety spłonął, a na jego miejsce ponad sto lat temu zbudowano nowy, który możecie dziś zobaczyć na Rynku (w pobliżu znajdziecie też odkopane fundamenty starego ratusza).

Czy wiecie, co znajduje się w Ratuszu? Dziś pracują tam urzędnicy miejscy, którymi kieruje prezydent miasta. Czy znacie jego imię i nazwisko? Dawniej sprawami miasta zajmował się BURMISTRZ. W galerii muzeum możecie zobaczyć portrety kilkunastu z nich.

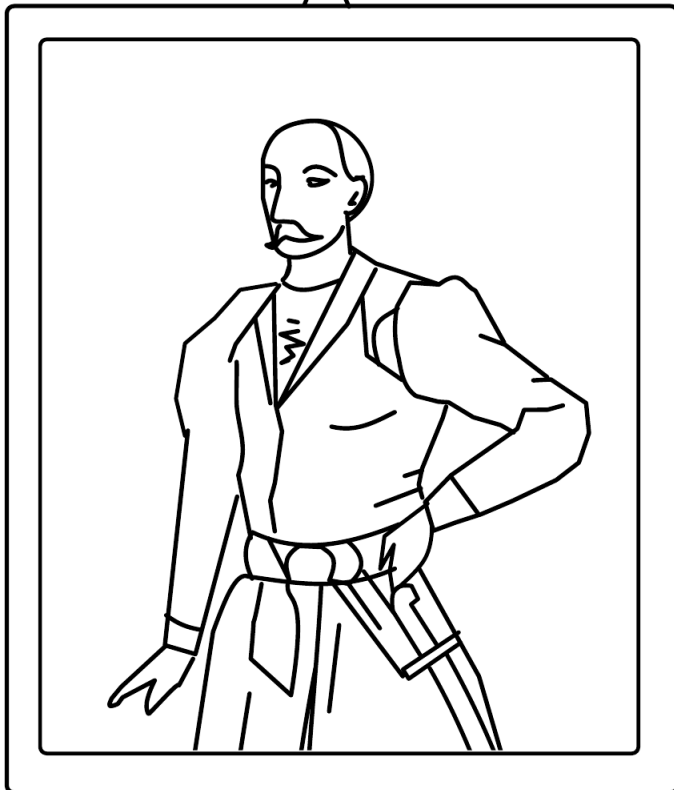
Gdybym ja był
prezydentem miasta
wybudowałbym dużo
placów zabaw,
parków, ścieżek
rowerowych... A Wy?

Wśród osób, które były wybierane, aby rządzić Nowym Sączem byli wykształceni prawnicy, ale również np. mistrz kotlarski czyli rzemieślnik, który zajmował się wyrobem blaszanych kotłów i garnków: Johan Johannides. Zasłużył się on m.in. tym, że za swoje pieniądze wybrukował kamienną kostką rynek. Przeczytajcie podpisy pod portretami i napiszcie, jakie jeszcze zawody reprezentowali dawni włodarze miasta?

Sprawdźcie, czyja kadencja przypadła na trudne lata II wojny światowej? Niemcy zażądali od tego nowosądeckiego burmistrza listy osób - zakładników, mieszkańców miasta... wpisał na niej dziesięć razy własne nazwisko.

długi płaszcz
bez rękawów

elegancki ubiór
z szerokimi rękawami

kontusz

żupan

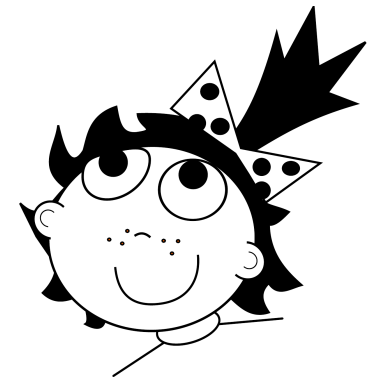

pas
kontuszowy

szeroki, ozdobny pas
noszony przez polską
szlachtę

Burmistrz LUCJAN LIPIŃSKI zasłynął tym, że po wielkim pożarze w Nowym Sączu zajął się odbudową miasta, w tym ratusza. Mówiono, że robił to tak jakby chciał uczynić z Nowego Sącza miasto tak piękne i eleganckie jak Paryż! Na portrecie występuje w staropolskim stroju. Czy wiecie, jak nazywają się jego elementy? Połączcie nazwy z opisami i pokolorujcie rysunek.

SAKRALNA SZTUKA CECHOWA

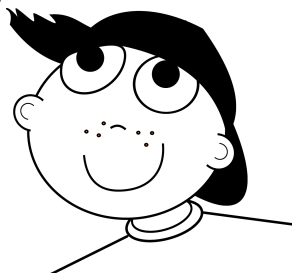
Pamiętacie jak nazywa się muzeum, w którym jesteśmy? W tej sali możemy zobaczyć kilka ŚREDNIOWIECZNYCH GOTYCKICH RZEŻB i OBRAZÓW. Najstarsze z nich to drewniane rzeźby apostołów św. Piotra i św. Pawła oraz obraz św. Klary i biskupa Erharda, które mają około 500-600 lat.

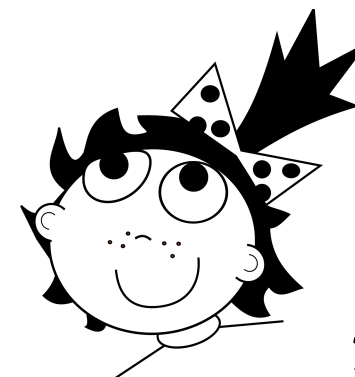
W gotyckich rzeźbach i malowidłach postacie ludzi były przedstawiane w charakterystycznej pozie tj. charakterystycznym ustawieniu nóg i tułowia, tzw. KONTRAPOŚCIE. Czy potraficie sami przybrać taką pozę? Jaką literę przypomina wtedy sylwetka człowieka?

500-600 lat to strasznie dawno!

Nie znano wtedy ani komputerów, ani samochodów, a nawet piłki nożnej, rowerów i czekolady! To czasy kiedy Guttenberg wynalazł druk, a Kolumb dołynął do Ameryki.

Kiedys na ostatniej stronie zeszytu Gutka narysowała mnie serduszko... Wcale się pod nim nie podpisałam - niech pozostanie ANONIMOWE.

Zapewne bardziej niż gotyckie dzieła sztuki Waszą uwagę zwróciły RZEŻBY ANIOŁÓW?

To tzw. PUTTA – czasami bardzo zabawne pulchne golaski, które miały zwracać uwagę na większe części wystroju wnętrza np. ołtarz w kościele.

Możecie je też spotkać na pomnikach, czy elementach budynków. Rzeźby te często wykonywano z kilku połączonych kawałków drewna, jeśli jeden (lub więcej z nich) się zgubił, aniołek pozostawał bez ręki, nogi lub głowy...

Te putta-inwalidzi były kiedyś bliźniakami... połączcie je w pary, porównajcie i dorysujcie brakujące fragmenty.

W tej sali dopiero rozpoczynamy przygodę z muzealnymi ANIOŁAMI!

Szukajcie ich wśród rzeźb i na obrazach i wpisujcie ich liczbę obok w ramkach

Liczba aniołów na wystawie "Sakralna sztuka cechowa":

CZY PAMIĘTACIE KIEDY NAUCZYLIŚCIE SIĘ CZYTAĆ? A MOŻE WCIĄŻ SIĘ JESZCZE UCZYCIE?

Jeszcze nie tak dawno nie była to tak powszechna umiejętność. W średniowieczu nawet bardzo rzadka: często ANALFABETAMI byli nawet królowie!

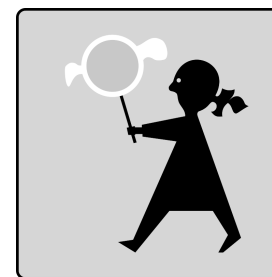
A może pamiętacie swoje OBRAZKOWE KSIĄŻECZKI z dzieciństwa? Często kilka rysunków składało się w nich na ciekawą historyjkę, którą mogliście opowiedzieć rodzicom nie znając ani jednej litery.

Podobnych sposobów, aby dotrzeć do niepiśmiennego odbiorcy używali dawni artyści. Dlatego, żeby CZYTAĆ ich obrazy trzeba się im dokładnie przyjrzeć. Swoje znaczenie mają gesty, ustawienie postaci a nawet ich... wzrost. Na obrazie PIETA NASZEGO PANA jedna postać wygląda przy pozostałych jak krasnoludek! W ten sposób przedstawiano FUNDATORA obrazu, czyli osobę która zapłaciła za jego stworzenie.

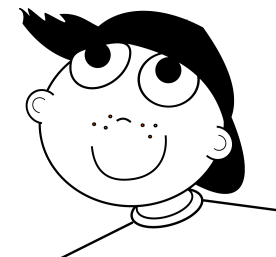

A co oznacza słowo PIETA? To scena, kiedy Matka Boska trzyma na kolanach ciało martwego Jezusa po ściągnięciu z krzyża. Zobaczcie czy wszystko się zgadza?

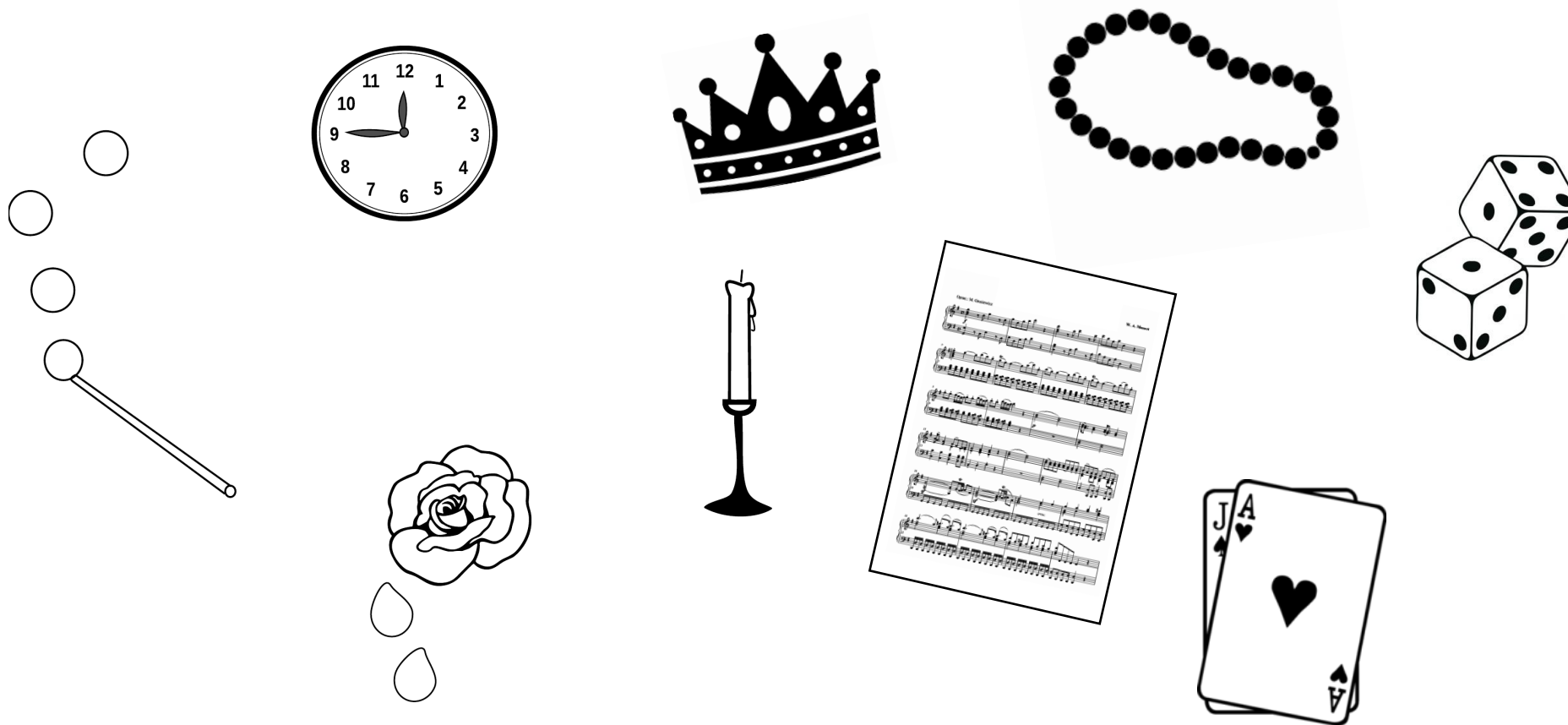
Jednym ze sposobów na przekazanie treści bez słów jest SYMBOL. Jest to znak, który oznacza coś więcej niż sam przedstawia. Na przykład, kiedy rysujemy serce, oznacza to że kogoś kochamy, a więc serce jest symbolem miłości.

Znaki drogowe są także symbolami. Chociaż zazwyczaj nie jest na nich napisane każdy kierowca wie, co oznaczają. Taki znak znajduje się przy naszej szkole, czy wiecie o czym informuje?

Zobaczcie jakich symboli użył malarz, który namalował obraz MEMENTO MORI (czyli po łacinie: "Pamiętaj o śmierci") aby pokazać nam, że życie człowieka jest kruche, a razem z człowiekiem przemija to, co człowiek bardzo ceni: władza, bogactwo, talent, piękno i szczęście.

Uwaga! Na chwilę zapominamy, że znamy litery i odczytujemy obrazkowe pismo symboli. Które z nich odnajdziecie na obrazie Memento Mori? Oznaczają one kruchość życia i przemijanie, inne: władzę, bogactwo, talent, szczęście i powodzenie. Czy potraficie je odczytać?

SZTUKA LUDOWA

Sztukę ludową tworzą twórcy nieprofesjonalni tzw. SAMOUCY, którzy nie ukończyli uczelni artystycznych, tylko sami uczyli się jak malować i rzeźbić. Z tego powodu ich prace mogą się nam czasami wydawać trochę śmieszne, niedokładne, ale dzięki temu są też pełne niezwykłego uroku.

Artyści ludowi najczęściej malowali SCENY RELIGIJNE I PORTRY ŚWIĘTYCH; takie prace najlepiej się sprzedawały. Ludzie na wsi lubili je wieszać w swoich domach, aby broniły mieszkańców przed złym losem, chorobą, wypadkami. Dodatkowo im więcej mieli takich „świętych obrazów” tym lepiej świadczyło to o gospodarzach i o ich bogactwie.

Czy zauważyliście, że sztuka ludowa to także OBRAZKOWE OPOWIEŚCI?

Niektóre z nich to prawie komiksy, tylko bez „dymków” z dialogami. Spróbujcie odczytać opowieści ukryte na obrazie Matki Boskiej SALETYŃSKIEJ lub Matki Boskiej GIDELSKIEJ (jej cudowną figurkę wykopał rolnik, który orał pole po czym ukrył ją w skrzyni. Wkrótce on i jego żona stracili wzrok. Pewien ksiądz odnalazł figurkę, umył z ziemi i umieścił w kościele. Tą samą wodą, którą mył figurkę, przemysł oczy rolnikowi i żonie, którzy odzyskali wtedy wzrok.

*A jak bez znajomości
liter podpisać postać
świętego?*

Można przedstawić go w charakterystycznej sytuacji np. św. Jerzy prawie zawsze zabija smoka, a św. Florian gasi pożar. Można też „podpisać” osobę jej ATRYBUTEM, czyli szczególnym przedmiotem. Atrybuty pochodzą często z konkretnych legend lub historii związanych ze świętym, dlatego to także skrócone "obrazkowe opowieści".

Ile przedstawień aniołów
znajdziecie na wystawie ze
sztuką ludową?

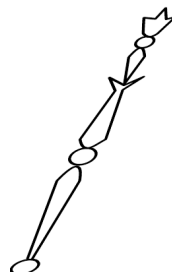

ATRYBUTY św. Kingi związane są z opowieściami o jej życiu, legendami i jej postacią. Umieśćcie właściwe atrybuty na ich miejscu i połączcie je z wydarzeniami związanymi z Panią Sądeckiej Ziemi.

Św. Kinga wbiła do ziemi w Starym Sączu lipową laskę. Następnego dnia w tym miejscu wyrosła wielka lipa, a pod nią wytrysnęło źródło z cudowną, leczniczą wodą.

Św. Kinga po śmierci męża porzuciła życie księżnej na zamku. Ufundowała klasztor sióstr klarysek w Starym Sączu i sama do niego wstąpiła.

Królowna Kinga w cudowny sposób przeniosła kopalnię soli z terenu swojego kraju do Polski wrzucając do szybu zaręczynowy pierścień.

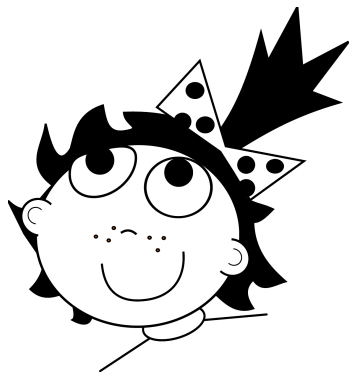
SZTUKA CERKIEWNA

W okolicach Nowego Sącza dawniej mieszkało wielu Łemków, którzy mają swoją kulturę, język, obyczaje. Tak jak Polacy, Łemkowie w większości są chrześcijanami, wierzą w tego samego Boga, Pana Jezusa i Matkę Boską, ale trochę inaczej się do nich modlą i robią to nie w katolickich kościołach, ale w greckokatolickich CERKWIACH.

Obrazy świętych, które możemy zobaczyć w cerkwiach to IKONY. Ikony to niezwykle obrazy, wierni widzą w nich „okna do boskiego świata”. Kiedy na nie patrzą, łatwiej im skupić uwagę na modlitwie.

Twórca ikon musi przestrzegać wielu zasad i reguł przy ich malowaniu. Łemkowie mieszkali blisko katolików i nie zawsze do końca stosowali się do tych zasad. Czasami na ich ikonach widać, że naśladowali nie tylko tradycyjne wzory, ale także obrazy, które mogli zobaczyć u katolickich sąsiadów.

Jak klikam na kolorowe ikonki w komputerze to otwierają mi się różne okienka. Szkoda, że nie przenoszą mnie do innego świata...!

Przyjrzyjcie się łemkowskim ikonom i „wyśledźcie” na nich katolickie i zachodnioeuropejskie wpływy np. odejście od płaskich form, plastyczne przedstawienia postaci, wyjście poza ustalone kanony np. przedstawienie Matki Boskiej Karmiącej czy opłakującej Chrystusa, niczym w Piecie. Złamanie prawosławnych zasad to także występowanie cerkiewnej rzeźby (święci mogli być przedstawiani wyłącznie na obrazach).

Ocalenie okrętu przed zatonięciem

Zniszczenie Sodom i Gomory

Przyniesienie żywności dla więzionego
z lwami Daniela

Przeprowadzenie Mojżesza przez Morze
Czerwone

Wygnanie Adama i Ewy z raju

Ocalenie trzech młodzieńców
w piecu gorejącym

Ocalenie skazanych na śmierć żołnierzy

Ważenie dusz na Sądzie Ostatecznym

Zawracanie rzeki, aby ocalić świątynię

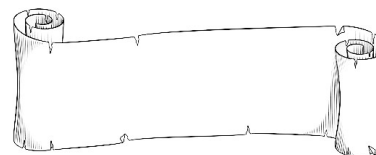
Uratowanie Izaaka przed złożeniem go
w ofierze przez Abrahama

Poszukajcie „cerkiewnych komiksów”. Na ikonach opowieści rysunkowych jest bardzo dużo! Często sceny z życia tzw. KLEJMA wręcz otaczają postać świętego! Przeglądnięcie się ikonom św. Mikołaja i Michała Archaniola. U kogo znajdziecie opisane sceny?

Pamiętajcie, że liczymy anioły? W cerkiewnych salach czeka zadanie specjalne: liczymy wizerunki ARCHANIOŁÓW: Michała (anioła-rycerza) i Gabriela (obecnego przy np. Zwiastowaniu).

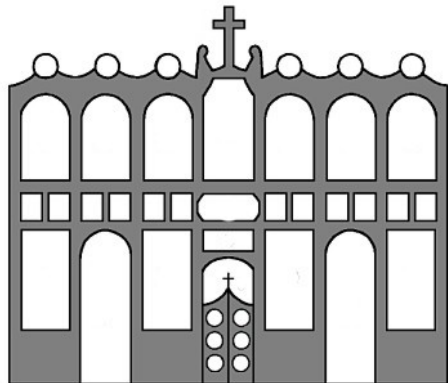

W każdej cerkwi znajduje się IKONOSTAS, czyli ściana zbudowana z kilku pięter ikon.

Ściana ta oddziela wiernych od ołtarza, do którego podejść może tylko duchowny odprawiający mszę. Wierni są bardzo rzadko wpuszczani do pomieszczenia za ikonostasem, np. w czasie chrztu lub ślubu.

Piętra ikon nazywamy RZĘDAMI. W najwyższym rzędzie przedstawieni są prorocy ze Starego Testamentu, poniżej dwunastu apostołów z Jezusem Chrystusem. Trzeci od góry rząd ikon to tzw. „PRAZDNIKI”, ilustrują one najważniejsze święta. „Prazdników” powinno być 12: od Narodzenia Marii po Zaśnięcie Matki Boskiej. W muzealnym ikonostasie zmieściło się ich jednak mniej. Sprawdźcie czego zabrakło: Bożego Narodzenia, Chrztu Pana Jezusa czy Zesłania Ducha Świętego?

W najniższym rzędzie zawsze znajdziemy Matkę Boską i Chrystusa oraz ikony patronów danej cerkwi. Bardzo często jest wśród nich ŚW. MIKOŁAJ CUDOTWÓRCA – tak, to ten sam, o którym przypominamy sobie co roku 6 grudnia!

W ostatniej sali zwróćcie uwagę na niewielką ikonę TRÓJCY ŚWIĘTEJ Z BOGUSZY.

Na typowych prawosławnych i greckokatolickich ikonach osoby boskie: Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Święty są tradycyjnie przedstawiane jako trzech aniołowie. Tu widzimy trzy osoby ludzkie. Cała Trójca ma równą władzę (mają równą wysokość i każda z osób trzyma w rękach taką samą kulę – symbol władzy nad światem). Dodane postaciom przedmioty mówią nam, o którą z boskich postaci chodzi.

Po czym poznaliście, która z postaci to Bóg Ojciec, Syn Boży – Jezus Chrystus, a która z nich, to Duch Święty?

.....

.....

.....

.....

W salach prezentujących sztukę sztuką cechową, ludową i cerkiewną zwracaliśmy uwagę na „rysunkowe opowieści” do odczytania których nie potrzebna jest znajomość liter. Tymczasem na ikonach pojawiają się NAPISY. Miały one jednak znaczenie nie informacyjne, a religijne. Nadanie „imienia” jest jednym z etapów zakończenia pracy nad ikoną. Przyjrzyjcie się literom na ikonach. Czy potraficie je odczytać? Łemkowie, ale również inni grekokatolicy czy prawosławni, posługują się innym alfabetem zwanym CYRYLICA. Dodatkowo podpisy na ikonach to skróty, czytelne tylko dla wtajemniczonych...

Poszukajcie tych dwóch napisów-skrótów na ikonach i zgadnijcie, który z nich oznacza Jezusa Chrystusa, a który Matkę Boską?

ΜΡ ΘΥ

ΙΧ ΧC

Podpowiedzi dla Was, jeśli zechcecie „złamać szyfr” ikon:
Jezus Chrystus to grecku Ἰησοῦς Χριστός, a w j. starocerkiewnosłowiańskim: Ісусъ Христъ
Matka Boska to po grecku Θεοτόκος, a w j. starocerkiewnosłowiańskim: Матеръ Божия

GALERIA MARII RITTER

Znana nowosądecka malarka, pani Maria Ritter, mieszkała tu nie tak bardzo dawno temu; mogli ją spotkać Wasi dziadkowie np. w czasie spaceru po Rynku. Dziś w jej mieszkaniu możecie zobaczyć wystawę jej prac i warsztat pracy (stół, pędzle, palety i wałki do odciskania grafik).

Wizytę proponujemy rozpocząć jednak od salonu... i przywitać się z gospodynią! Nad fortepianem wisi jej AUTOPORTRET, na którym namalowała siebie w roboczym fartuchu przy sztalugach. Tuż obok wisi portret jej siostry Wandy, z którą tu mieszkała. Maria zajmowała się sztuką, a Wanda – codziennymi domowymi obowiązkami. Co robi Wanda na portrecie? Pracuje czy odpoczywa?

Przyglądnijcie się obrazom namalowanym przez Panią Marię (w salonie i w galerii). Są wśród nich zarówno portrety, pejzaże, martwe natury jak i ABSTRAKCYJNE KOMPOZYCJE.

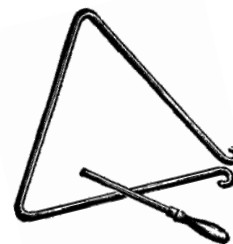
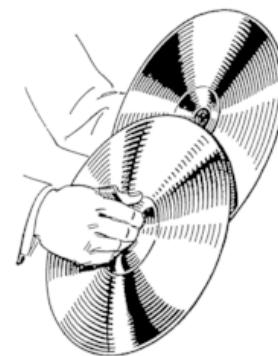
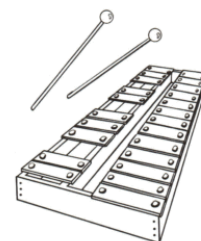
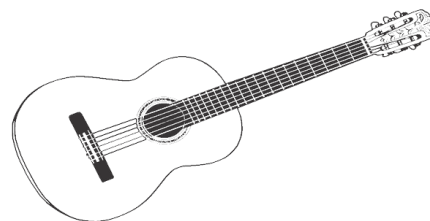
Które z prezentowanych prac artystka malowała nie tylko farbami, ale również... kolorowymi kamykami?

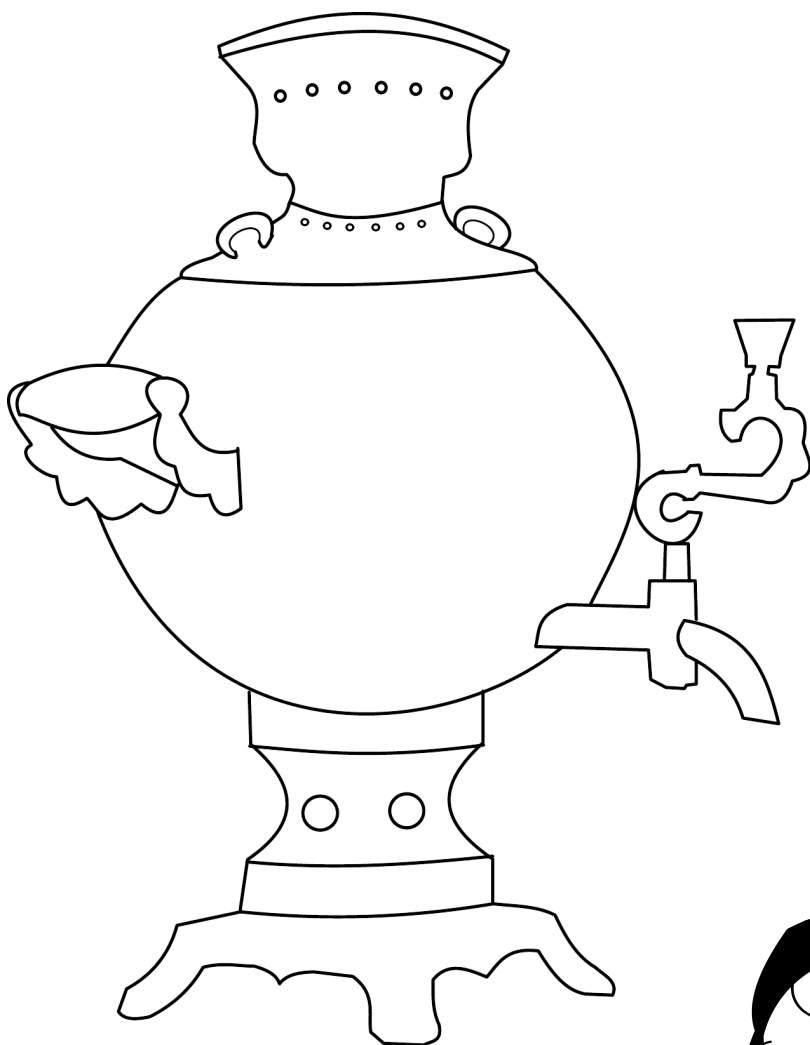

Zapiszcie tytuły obrazów, które szczególnie spodobają się Wam i Waszym rodzicom. Potraficie wyjaśnić dlaczego?

Wróćmy jeszcze do fortepianu. Pani Maria grywała na nim np. dla swoich gości. Jakie nuty przygotowała na dziś? Narysujcie ramy obrazów dookoła instrumentów, które znalazły się na pracach M. Ritter prezentowanych w galerii.

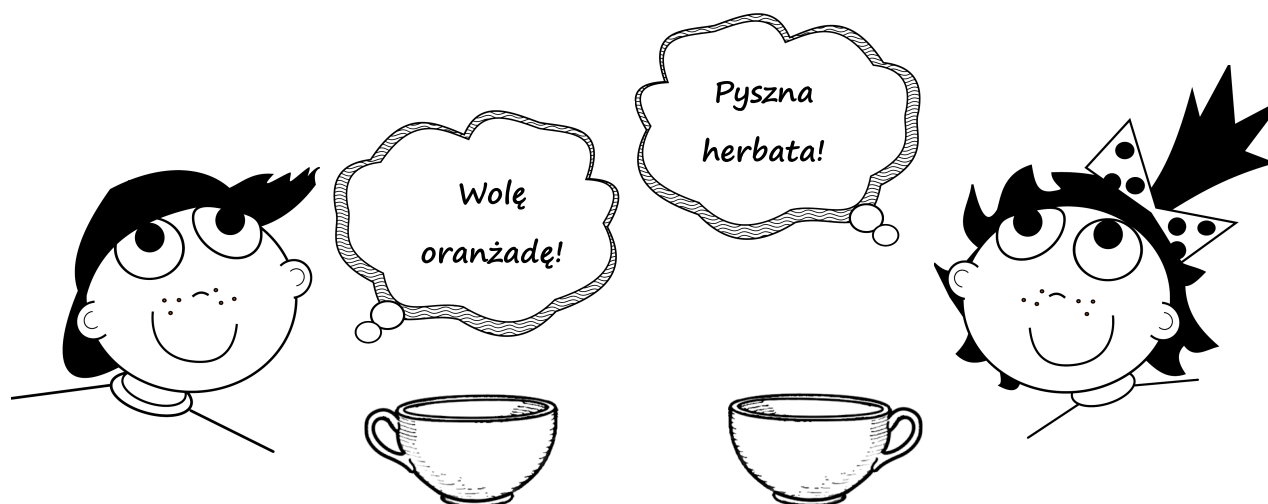
Jak ozdobilibyście ten samowar?

Z salonu Marii Ritter przechodzimy do mieszkania jej babci Józefy i dziadka Feliksa. Tak mógł być urządzony SALON i SYPIALNIA zamożnych mieszkańców miasta około 100 – 150 lat temu.

W SALONIE na pewno nie znajdziemy sprzętów elektronicznych: telewizora czy komputera! Muzyki można było posłuchać z nakręcanej pozytywki, wyposażonej w metalową płytę z otworkami. Wolny czas spędzano np. na grach towarzyskich (na stole pudełko z żetonami do gry).

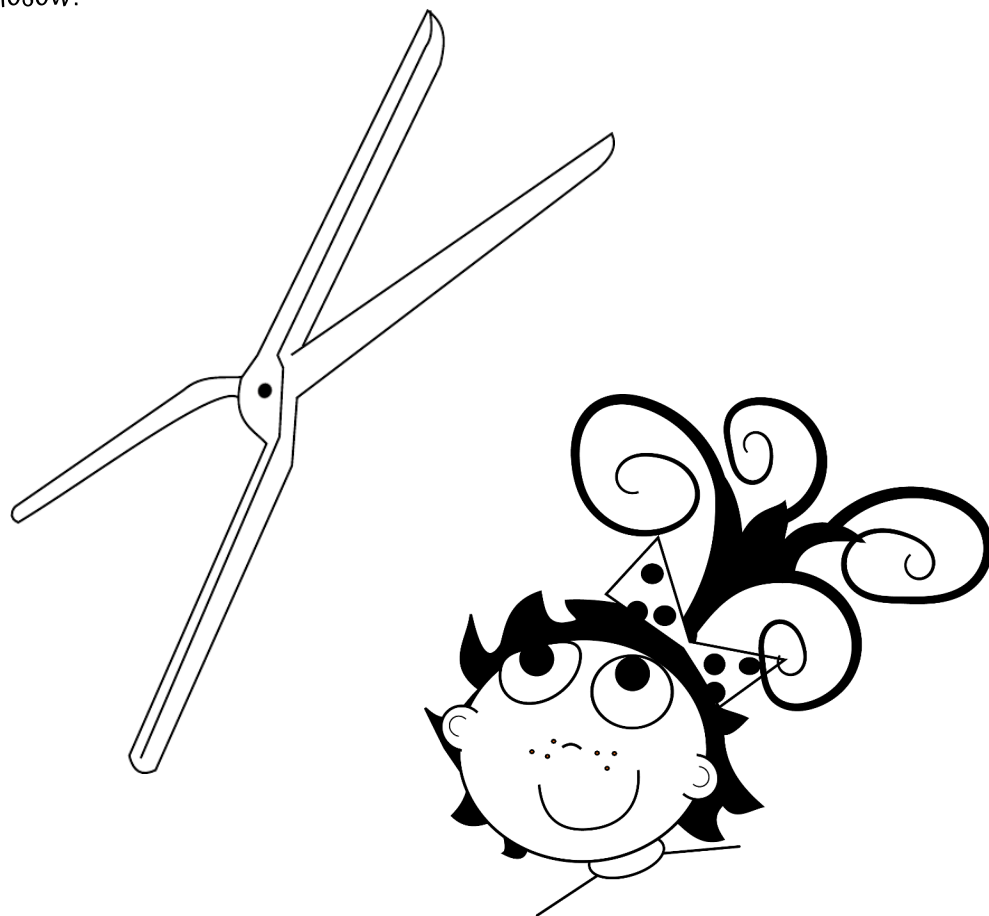
Niestety w modzie było też palenie tytoniu w postaci ręcznie skręcanych papierosów. Szkoda, że nikt wtedy jeszcze nie wiedział o niebezpiecznych dla zdrowia skutkach tej rozrywki...

Słuchając melodii płynącej z POLIFONU, podziwiając kolekcję obrazów ozdabiających ściany, można było też napić się herbaty. Do zagotowania wody służył ozdobny SAMOWAR z rosyjskiego miasta Tuła (pradziadek dzisiejszego czajnika elektrycznego).

W SYPIALNI poznamy dziadków pani Marii (ich portrety wiszą obok łóżek), czy potraficie znaleźć fotografie na podstawie których je wykonano?

Babcia Józefa, ale pewnie także jej wnuczka Maria, chesały się przy TOALETCE. Czy potraficie zgadnąć, który z przedmiotów służył do układania loków? Trzeba go było wcześniej rozgrzać w ogniu i uważać, żeby nie przypalić włosów!

A co kryje się za parawanem?

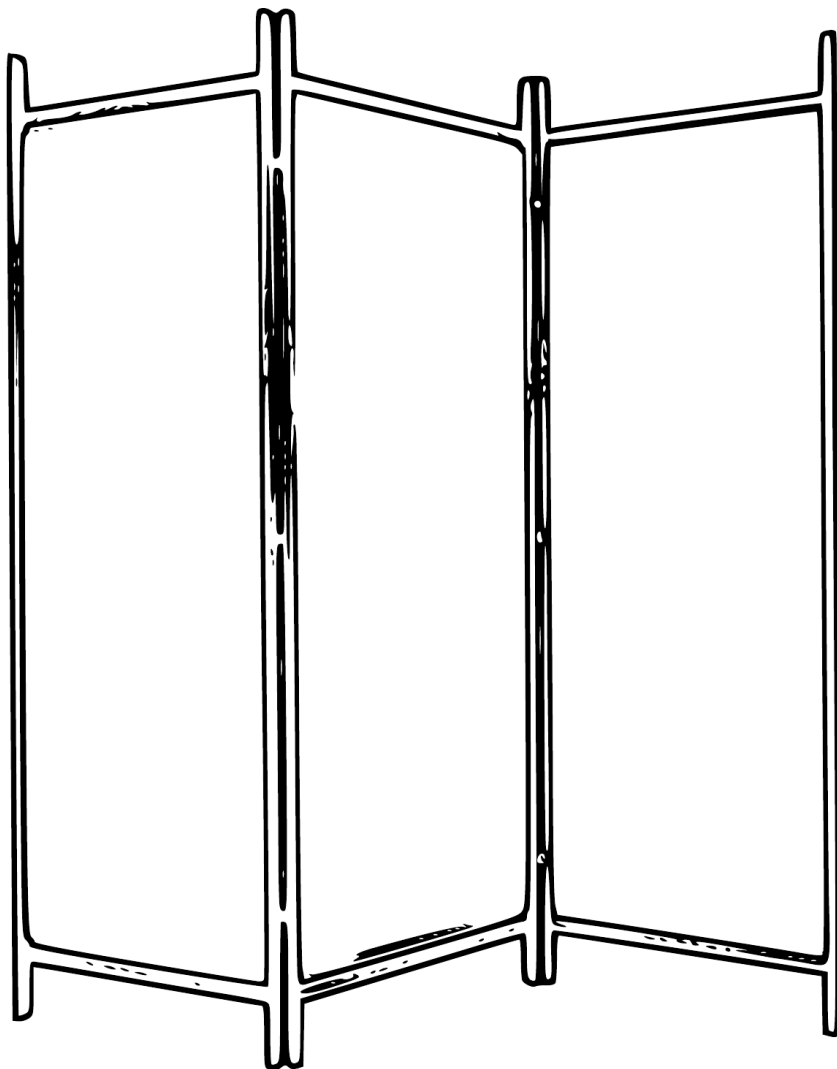
Kiedy pani Maria miała 13 lat w domu pojawiła się łazienka z wanną, ale do tego czasu domownicy myli się jeszcze w takiej umywalni. Wodę trzeba było przynieść ze studni i umyć całe ciało przy porcelanowej misie.

Józefa i Feliks Ritterowie nie doczekali odzyskania niepodległości Polski (w ich czasach Nowy Sącz znajdował się pod zaborem austriackim). Dwa elementy wnętrza pokazują, że gospodarze czuli się Polakami – jakie?

Ta ruchoma składana ścianka, czyli PARAWAN to pożyteczny mebel: (można się za nim było myć czy przebierać), ale także dekoracja wnętrza. Jak ozdobilibyście swój parawan?

*Ja chętnie
zastoniętabym
parawanem niepostane
tóżko lub batagan na
biurku, a Wy?*

MIASTECZKO GALICYJSKIE

Czy wiecie dlaczego nasze miasteczko nazywa się „GALICYJSKIE”?

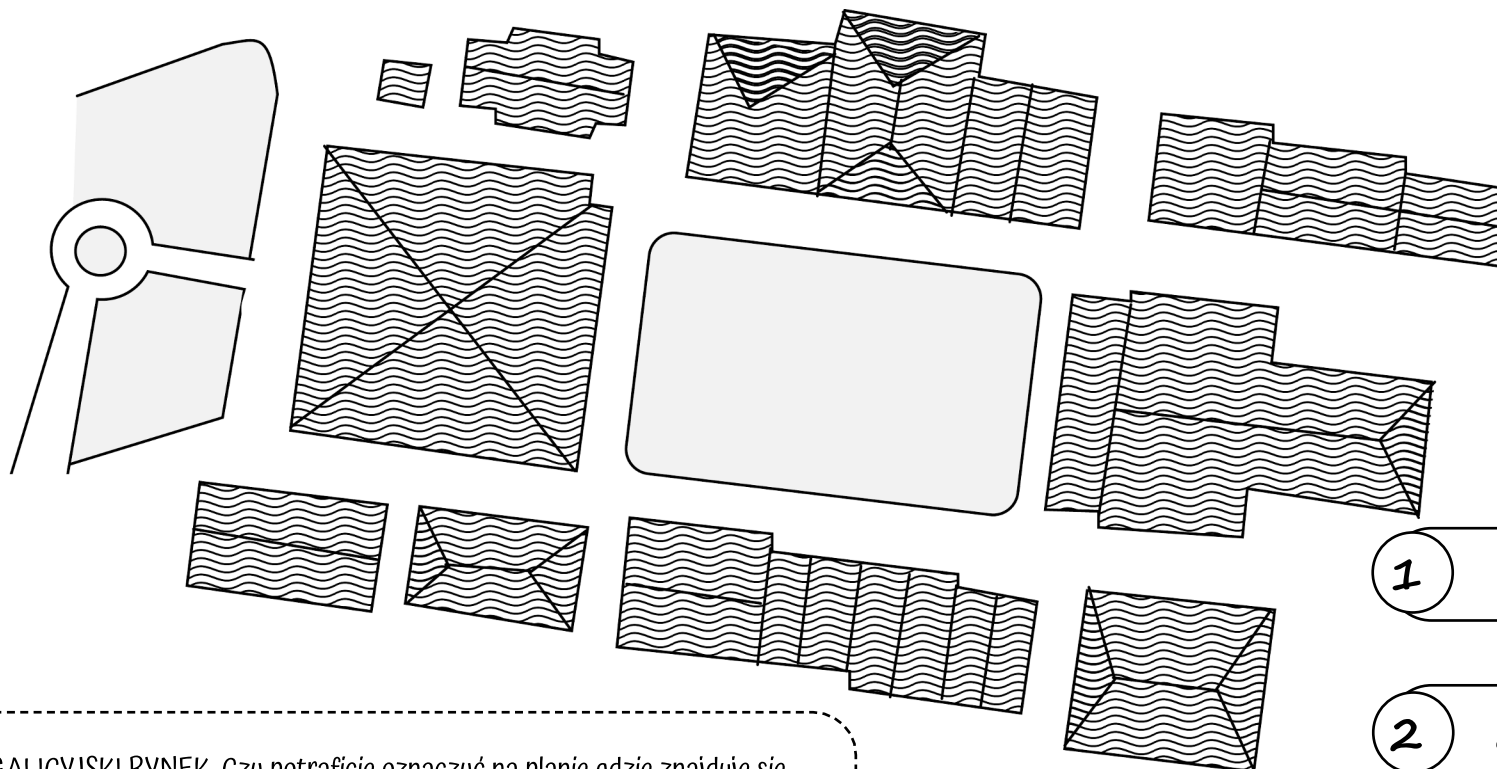
Otóż zdarza się, że granice państw się zmieniają. Tysiąc, pięćset czy sto lat temu Polska również wyglądała na mapie zupełnie inaczej niż dziś, a był nawet taki czas kiedy z tej mapy zupełnie zniknęła! Przez ponad sto lat polskie ziemie były podzielone między 3 państwa: Rosję, Niemcy i Austrię. Południowa część Polski, która przypadła Austrii, a wraz z nią część dzisiejszej Ukrainy, Słowacji i Czech została nazwana GALICJĄ.

GALICJA nie należała niestety do najbogatszych regionów. Poza większymi miastami: Lwowem, Krakowem czy Tarnowem centra mniejszych miejscowości wyglądały bardzo podobnie do naszego MIASTECZKA GALICYJSKIEGO: rynek otoczony był niewielkimi, parterowymi, głównie drewnianymi domkami. Przy rynku mieszkało wielu RZEMIEŚLNIKÓW, którzy w swoich warsztatach produkowali różne przedmioty codziennego użytku. Największym budynkiem był RATUSZ – siedziba władz miasta: burmistrza i Rady Miejskiej.

A po co w miasteczku RYNEK?

Początkowo było to przede wszystkim TARGOWISKO. Przyjeżdżali tu rolnicy, którzy chcieli sprzedać wyhodowane przez siebie warzywa, owoce i zwierzęta. Swoje stragany rozkładali tutaj też kupcy, którzy sprzedawali towary przywiezione z innych miast. W wyznaczonym dniu targowym na rynek zjeżdżali się handlarze z całej okolicy. Wyobraźcie sobie jak tłoczno i głośno robiło się wtedy na rynku!

A oto nasz GALICYJSKI RYNEK. Czy potraficie oznaczyć na planie gdzie znajduje się RATUSZ? Zaznaczcie też GOSPODĘ, STUDNIĘ i dwie kapliczki: ŚW. JANA NEPOMUCENA oraz ŚW. FLORIANA. Czy wiecie, który z nich jest patronem strażaków, a którego proszono m.in. o ochronę przed powodzią?

Przypomnijcie sobie wspólnie jak wygląda dzisiaj rynek w Waszej miejscowości? Czy nadal pełni rolę placu handlowego? Być może niektóre miejsca zmieniły nazwy, ale pełnią podobną funkcję, np. zamiast GOSPODY mamy restaurację? Czy na rynku w Waszej miejscowości znalazło się miejsce dla chociaż jednego warsztatu rzemieślniczego? Wyjaśnijcie dzieciom dlaczego trudno dziś spotkać niektórych rzemieślników np. garncarza.

1

RATUSZ

2

GOSPODA

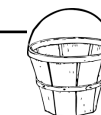
3

KAPLICZKA

4

STUDNIA

Odwiedzając poszczególne domy mieszkańców Miasteczka Galicyjskiego rozwiążcie zagadki i dopasujcie litery z chmurek do odpowiednich numerów domów. Litery ułożone w odpowiedniej kolejności utworzą hasło (patrz strona 31).

Znajdziecie tu prace ludowych artystów: snycerzy, rzeźbiarzy i malarzy.

Który obraz lub rzeźba spodobały się Wam najbardziej? Dlaczego?

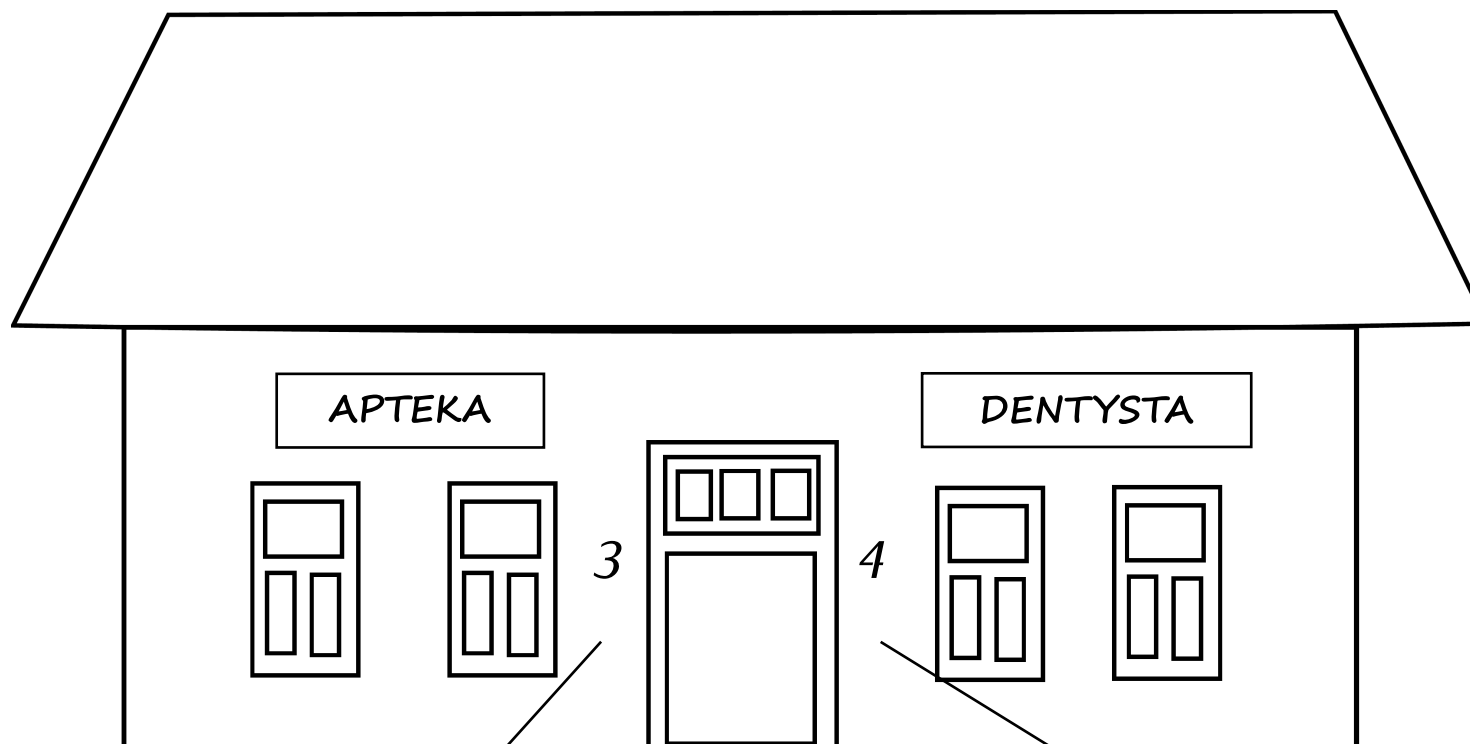
Dzieci:

Rodzice:

Do rzeźbienia w drewnie potrzebnych jest wiele różnych narzędzi.

Podkreście nazwy tych, które znaleźliście w warsztacie snycerskim:

MŁOTEK, STRUG, PIŁA, SIEKIERA, DŁUTO, IMADŁO, ŚRUBOKRĘT

Składniki leków rozdrabniano w moździerz, ważono na wadze szalkowej, tabletki ugniatało w PIGULNICY. Leki umieszczano w szklanych butelkach, które zamykano szczelnie korkami. Czy rozpoznacie urządzenia służące do poszczególnych etapów przygotowania leków? Na ścianach apteki zobaczycie rysunki leczniczych roślin. Rozpoznajcie z pomocą rodziców kilka z nich:.....

Zajrzyjcie na chwilę do gabinetu galicyjskiego dentysty? Czy odważylibyście się tu przyjść na wizytę?

U kogo w szufladzie
mieszka alfabet?

Z

Kto szczególnie dbał
o czystość swoich rąk?

I

Kto miał w pracowni
szklany dach?

C

Czyj warsztat był
podzielony na zimną
i ciepłą izbę?

S

FOTOGRAF

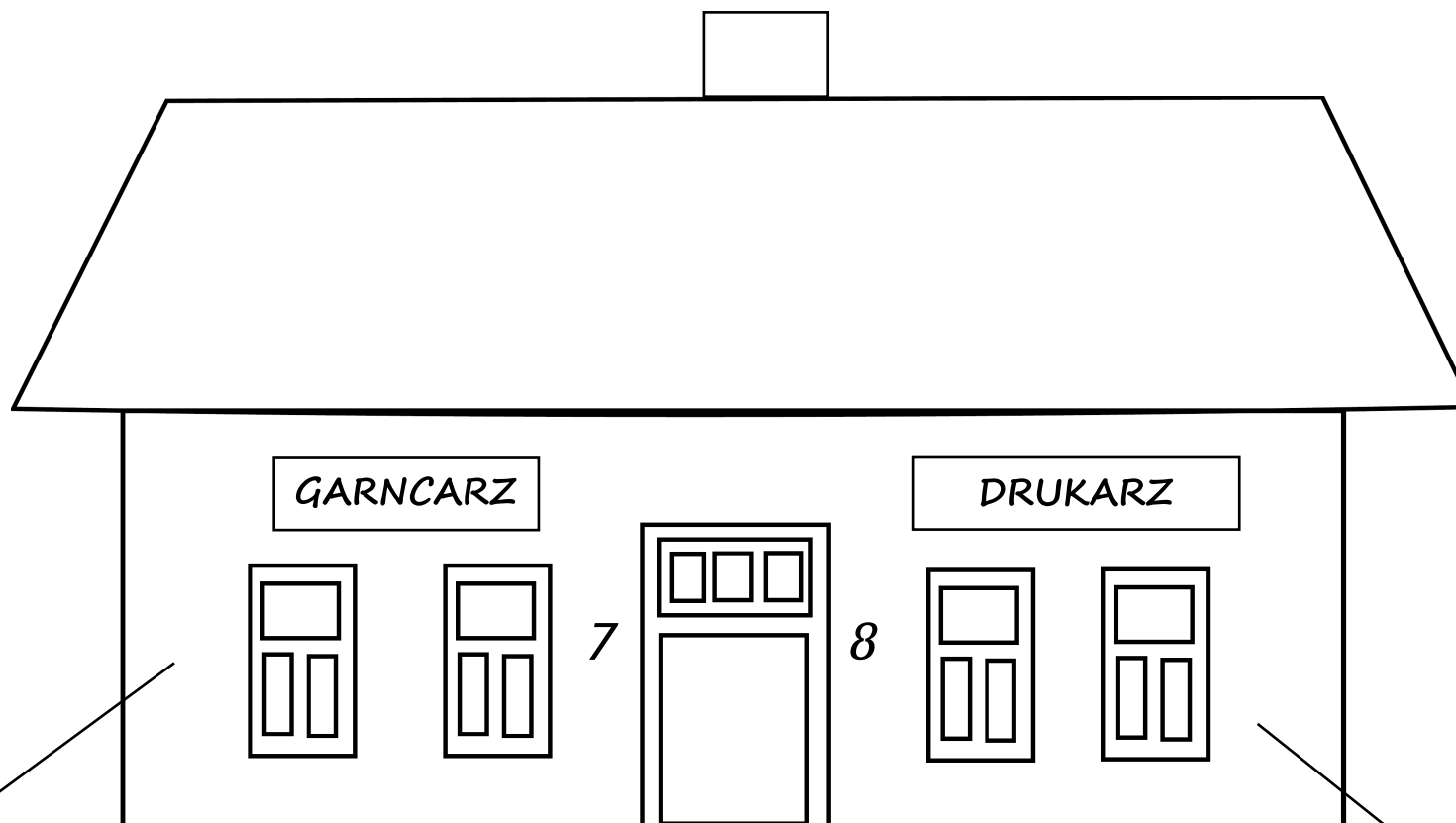
ZEGARMISTRZ

5

6

Wizyta u fotografa była kiedyś ważnym wydarzeniem! Wykonanie zdjęcia wielkim aparatem umieszczonym na statywie trwało kilkanaście minut. Przez ten czas nie można było się poruszyć, gdyż fotografia wyszłaby rozmazana. Czy widzicie specjalną podpórkę pod głowę? Pewnie wiecie, że dawniej zdjęcia były czarno-białe. Czy na pewno wszystkie?

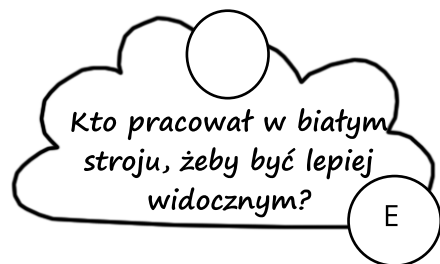
Ile tu zegarów – kieszonkowe, ściennie, szafkowe z wahadłami! A czy jest tu choć jeden zegar z kukułką? Czy wiecie, że dawne zegary były nakręcane specjalnym kluczem? Zarówno te najmniejsze (w gablocie), jak i wielkie. Poszukajcie na tarczach zegarów, tzw. CYFERBLATACH, dziurek na klucz! Ile udało się Wam ich odnaleźć? Mechanizmy zegarów są bardzo delikatne – nie można ich dotykać zatłuszczonymi rękami. To dlatego zegarmistrz miał w warsztacie umywalnię i specjalną kasę, którą mógł obsługiwać bez dotykania pieniędzy rękami.

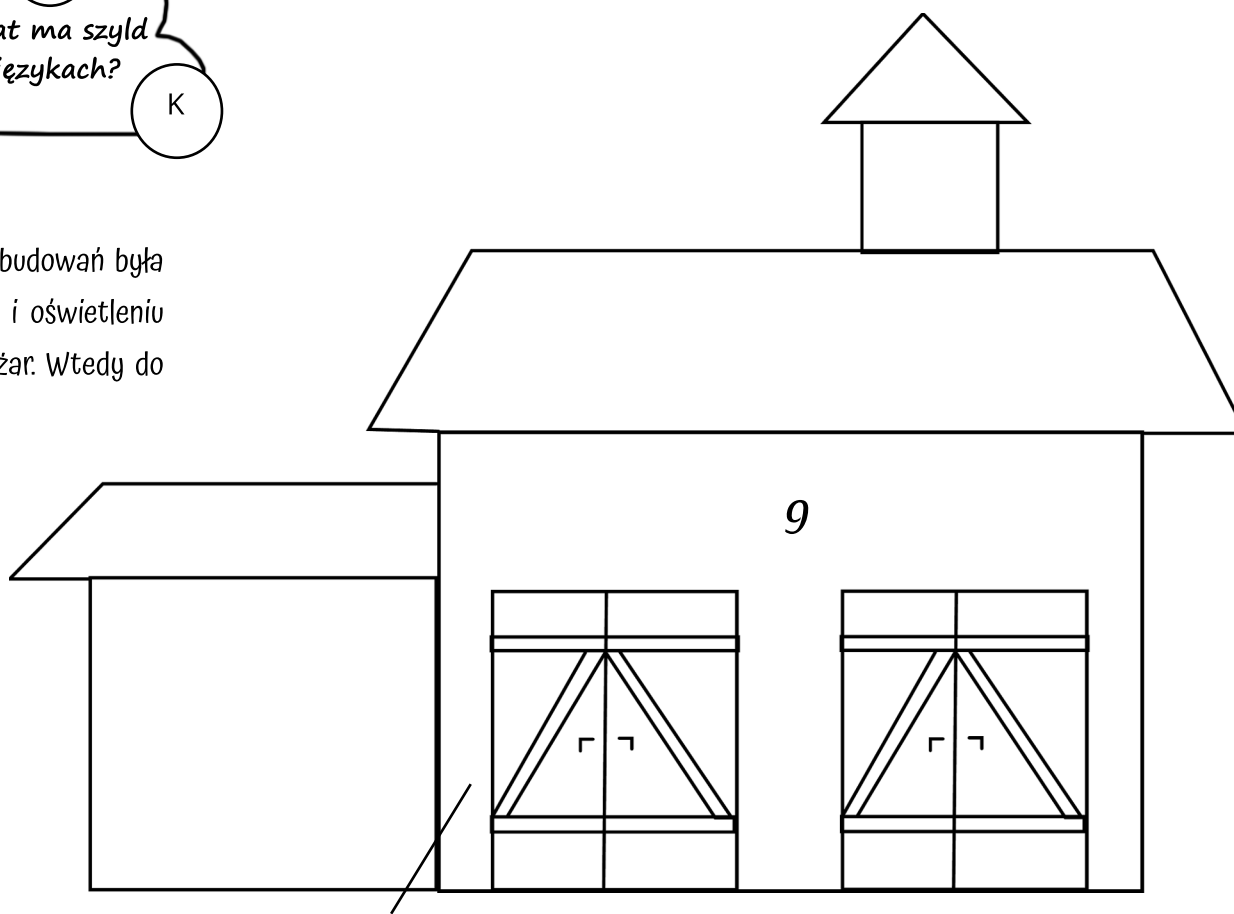
W jednej izbie na kole garncarskim lepienie były gliniane naczynia: miski, kubki, garnki, dzbany. Tu też znajdowała się skrzynia z zapasem gliny. W drugiej – wielki piec, który rozgrzewano do 1000 °C, aby wypalić gliniane naczynia. Stawały się wtedy bardziej wytrzymałe i trwałe. Aby wyglądały bardziej dekoracyjnie można było je pokryć SZKLIWEM. Czy potraficie rozpoznać surowe i szkliwione naczynia? A może znajdziecie DWOJAKI? (2 garnuszki połączone wspólnym uchwytem)

Zamiast drukarki laserowej mamy tu wielką maszynę drukarską – zajmuje prawie cały warsztat! Obok niej przycupnęła jej "prababcia" – replika prasy Gutenberga. Czy wiecie kim był człowiek, którego imię nosi? Przyjrzyjcie się metalowym czcionkom. Poszukajcie na opisie układu KASZTY. Jak nazywała się pusta czcionka, służąca do ustawiania odstępów między słowami?

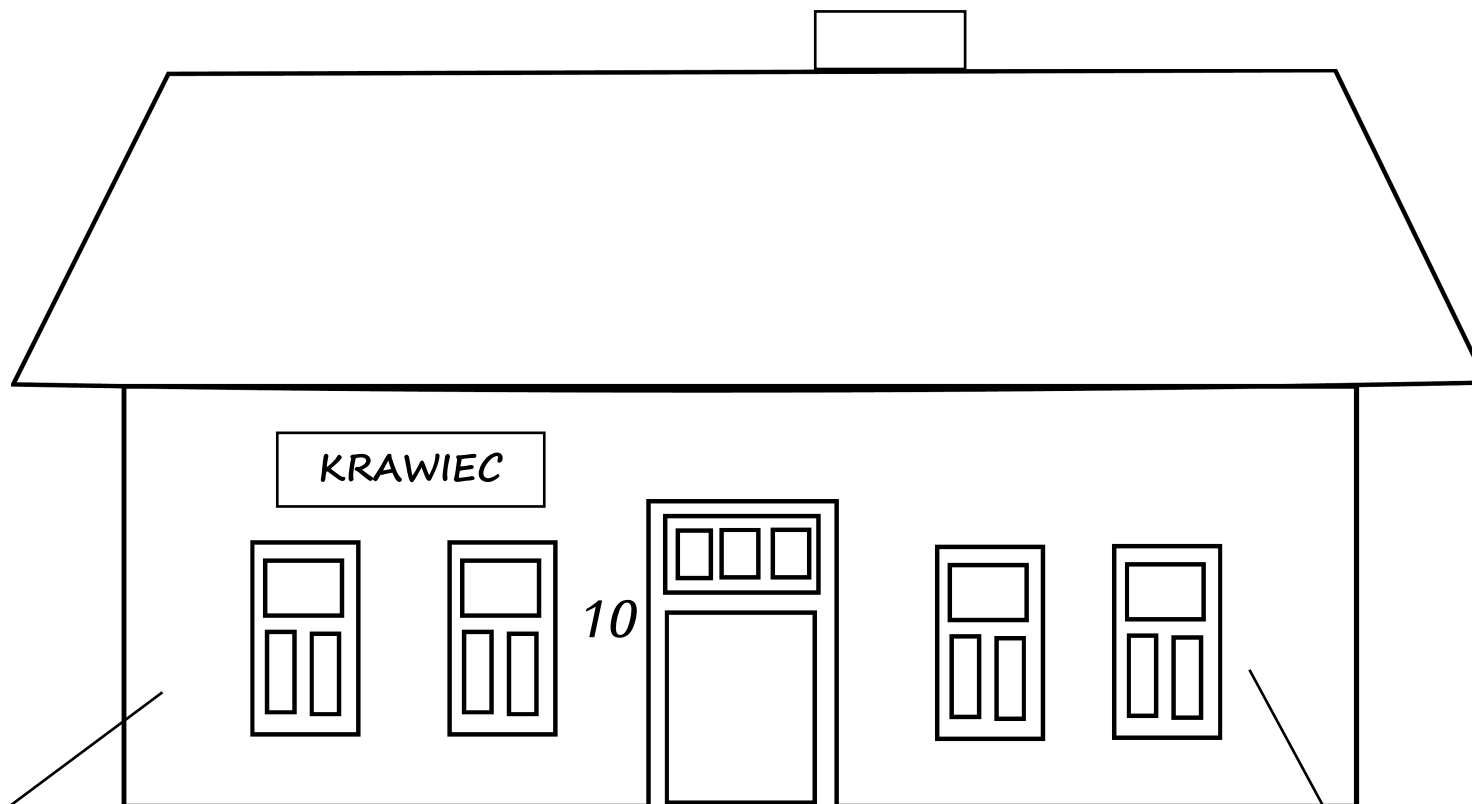
.....
Jak myślicie, co oznacza słowo KASZTA?

W dawnych miastach, nie tylko galicyjskich, większość zabudowań była drewniana. Przy ogrzewaniu domów piecami węglowymi i oświetleniu wewnątrz świeczkami niewiele trzeba było, aby wybuchł pożar. Wtedy do akcji wkraczali STRAŻACY!

W REMIZIE odszukajcie: BOSAKI (haki do ściągania strzechy), BEKASY (małe trąbki, którymi strażacy porozumiewali się ze sobą w czasie akcji), GONCIAKI (drabiny z gwoździem do zaczepiania o gontowe dachy) oraz TŁUMICE (przypominają płaskie miotły do tłumienia ognia). Które z tych sprzętów nie są obecnie używane, dlaczego?

WARSZTAT

Krawiec to jeden z rzemieślników, z którego usług nadal korzystamy (choć pewnie nie tak często jak przed stu laty). Jak myślicie – dlaczego?

Podstawowe wyposażenie warsztatu krawieckiego to: metry do zdejmowania miary, stół do krojenia materiału, nożyce, maszyna do szycia, nici, igły, guziki, przymierzalnia i lustro dla klientów. Sprawdźcie dobrze, czego brakuje naszemu galicyjskiemu krawcowi?

MIESZKANIE

Czy zauważyliście przy wejściu, że szyld krawca się czymś wyróżnia? Nasz galicyjski krawiec był Żydem. Świadczy o tym również wyposażenie jego mieszkania: MEZUZA w futrynie drzwi wejściowych (pojemnik zawierający zwitek z fragmentem z Tory, świętej księgi Żydów), osobne misy do mycia naczyń po mięsie i nabiale w kuchni, czy MENORA w salonie (siedmioramienny świecznik).

Gdzie zobaczymy metalowy
zwierzyniec: zajączki,
baranki, ptaszki?

J

U kogo znajdziemy
produkt „3 w 1”?

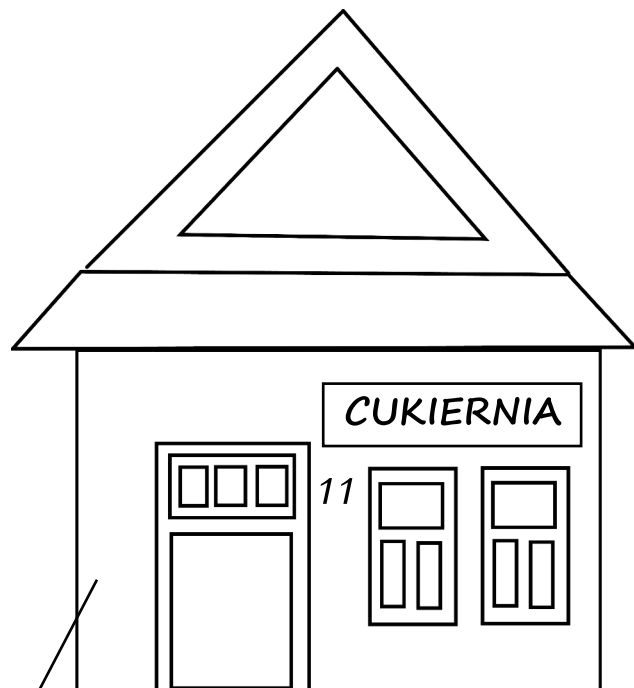
E

Gdzie spotykając obce godło,
walutę i władcę pocujemy się
trochę jak "nie w Polsce"?

Ó

Gdzie w upalny dzień
poczęstują nas wodą sodową
z SYFONU?

Z

Ile tu pięknych form - oczywiście do słodczy! Która najbardziej się Wam
spodobała?

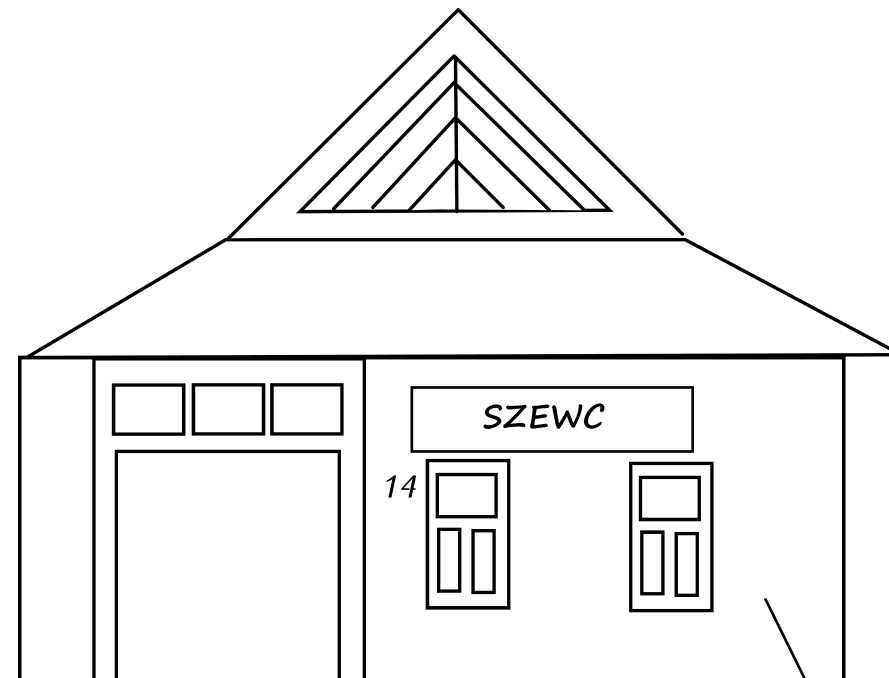
Rodziców zachęcamy do zapoznania się z dawnymi przepisami. Jakich miar
składników w nich używano?

Przyglądnijcie się zdjęciom Nowego Sącza na starych pocztówkach, czy potraficie rozpoznać znane Wam miejsca
lub budynki?

Dawna poczta to jednak nie tylko listy, ale przede wszystkim TELEGRAF (do szybkiego przekazywania
wiadomości kodem z kropek i kresek) oraz TELEFON (kiedyś dla większości luksus dostępny tylko w urzędzie
pocztowym). Rodziców być może zaciekawi MAPA GALICJI. Poszukajcie wspólnie miejscowości z której
pochodzicie Wy, Wasza rodzina lub znajomi. A które miasto było stolicą Galicji?

Czy wiecie dlaczego do dziś symbolem poczty jest TRĄBKA? Poszukajcie na obrazie w holu POCZTYLIONA
(dawnego listonosza), który informuje o swoim przyjeździe mieszkańców.

W sklepie dostępne były najróżniejsze towary: zarówno miejscowe (zboża, kasze, słodczyce), jak i przywożone z dalekich stron, zwane ARTYKUŁAMI KOLONIALNYMI, np. kawa, herbata, azjatyckie przyprawy.

Razem z rodzicami rozpoznajcie MARKI produktów, które przetrwały do dziś (poszukajcie ich w sklepie i na szyldzie)

.....

Dawniej szewc nie naprawiał, a przede wszystkim szył buty. Dla każdego dokładnie na jego stopę. Wykonował tzw. KOPYTO, czyli drewnianą formę stopy, do której rzemieślnik dopasowywał but. Czy uda Wam się znaleźć małe, dziecięce „kopytko”?

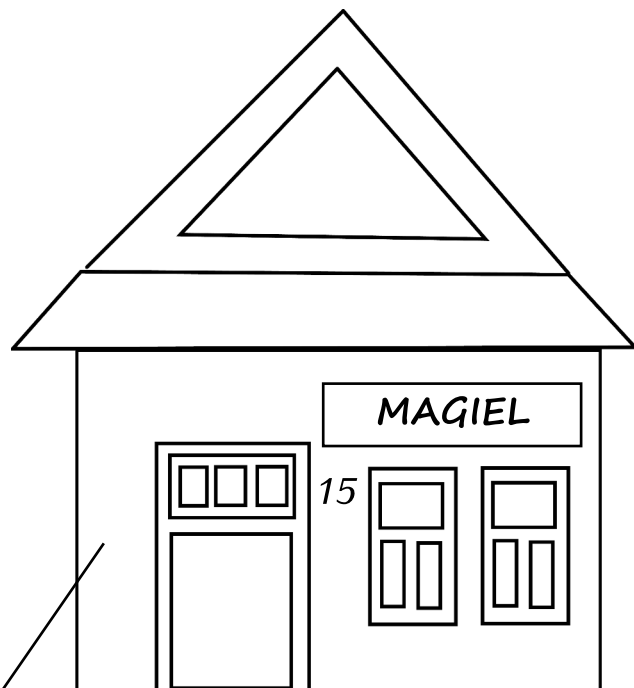
Czy szewcowi zdarzało się robić dziurawe buty? Odnajdźcie w warsztacie dziurawą podeszwę. Do takiego buta można było dopiąć narty lub łyżwy, a także chodzić normalnie po ulicy. Ile dziur miała podeszwa? Gdzie się one znajdowały?

Kto miał u siebie
specjalne krzesółko dla
dzieci?

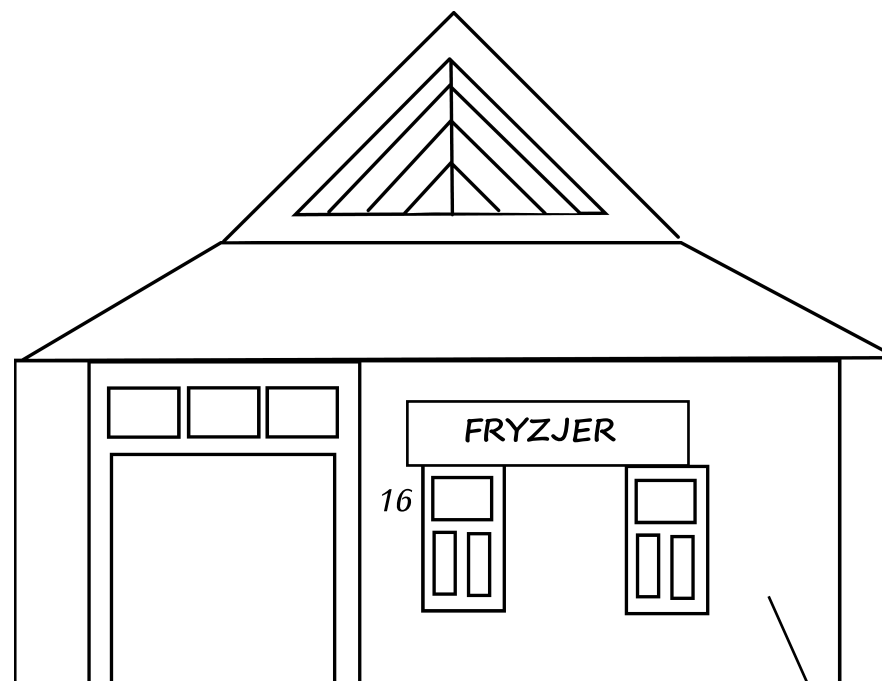
I

Gdzie używano
urządzeń z duszą?

F

To miejsce w którym prasowano odzież, pościel i obrusy. Ze względu na to, że używano innych niż dziś tkanin (np. bardzo mnącego się lnu) oraz urządzeń rozgrzewanych np. węglem, było to trudne zadanie. Lepiej było więc komuś zapłacić za taką usługę, niż zajmować się tym samodzielnie w domu.

Salon fryzjerski ma wydzieloną część damską i męską. Podobno dlatego, że eleganckie damy nie chciały, aby panowie oglądali je w czasie układania loków. Mogły wtedy przecież wyglądać niekorzystnie!

Czy potraficie poznać, która część salonu była przeznaczona dla której płci? Po czym je rozpoznałście?

Przyszła czas na rozwiązanie HASŁA!

Litera na chmurce																
Numer domu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

Kto jest bohaterem naszej zagadki?

Niezwykły człowiek, którego tytuły trudno wyliczyć! A był on m.in.: królem Jerozolimy, wielkim księciem Toskanii i Krakowa, księciem Oświęcimia, Zatora i Cieszyna, margrabią Moraw, wielkim wojewodą województwa Serbii, królem Czech i Chorwacji, apostolskim królem Węgier, z Bożej łaski cesarzem i arcyksięciem Austrii – i to aż przez 68 lat!

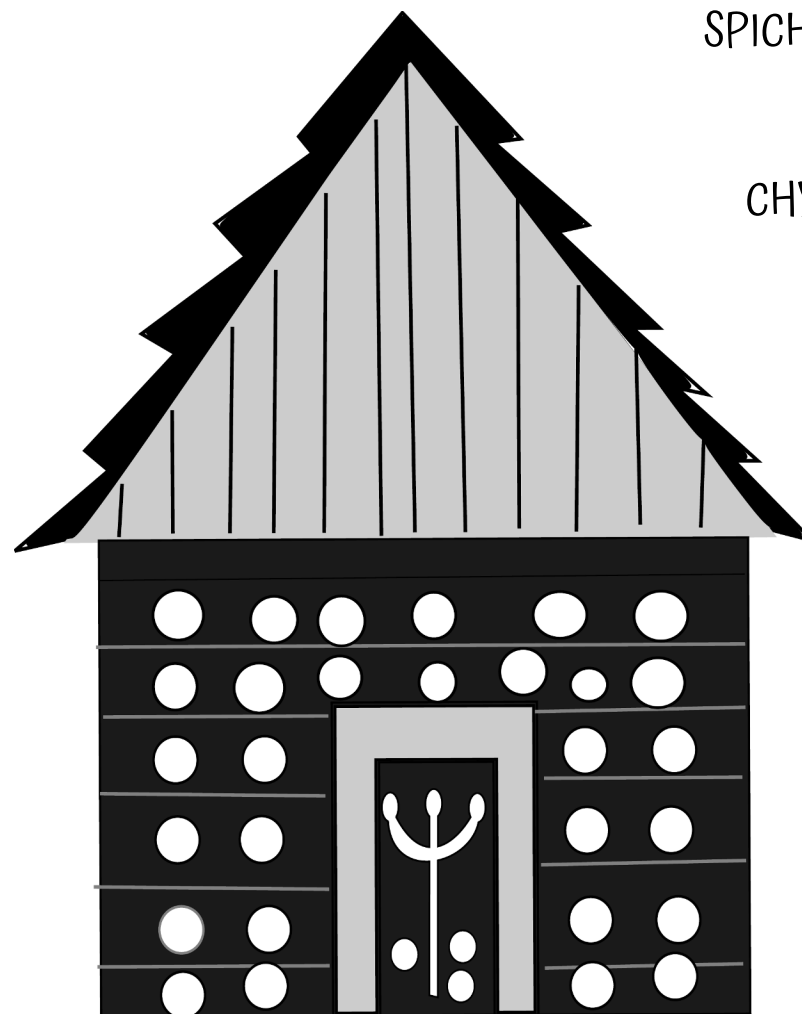
I mimo, że jako Król Galicji był jednak naszym zaborcą, cieszył się wielką sympatią swoich poddanych. Był znany z pracowitości, obowiązkowości, uczciwości i tego, że nie przywiązywał wagi do warunków życia. Często odwiedzał wszystkie regiony swojego wielkiego państwa. Te wizyty były odbierane jako dowód dbałości władcy o wszystkie narody je zamieszkujące. Cesarz znany był też z tego, że każdy mógł się z nim spotkać i porozmawiać. Oczywiście na AUDIENCJĘ trzeba było się zapisać i poczekać w długiej kolejce... Dziś w Miasteczku Galicyjskim możecie spotkać go np. na POCZCIE.

SĄDECKI PARK ETNOGRAFICZNY

W czasie zwiedzania poznacie zapewne wiele nowych słów,
które z nich to nazwa budynku na ilustracji?

Razem z rodzicami przypomnijcie sobie co oznaczają
pozostałe słowa.

SPICHLERZ

CERKIEW

CHYŻA

KUŹNIA

ZBÓR

CEP

STRZECHA

GONT

SOBOTY

KIERAT

POWAŁA

SIEŃ

KLEPISKO

IZBA

ŻERDŹ

ŻURAW

Dziękujemy za wspólne odkrywanie muzealnych skarbów!

Konkurs z nagrodami

Prześlijcie nam min. 5 rozwiązanych zagadek, a weźmiecie udział w losowaniu nagród ufundowanych przez Sponsorów i Fundację „Trasa dla Bobasa”.

Na zgłoszenia czekamy do 31 października 2017 r. Regulamin konkursu i formularz zgłoszeniowy: www.trasadlabobasa.pl

Muzea biorące udział w wydarzeniu:

Muzeum Okręgowe w Tarnowie, Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu,

Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej, Muzeum Ziemi Bieckiej, Muzeum Górali i Zbójników w Rabce Zdrój,

Muzeum Fonografii w Niepołomicach, Muzeum Zamek w Oświęcimiu oraz Muzeum Zagłębia w Będzinie.

Przewodniki dostępne są także w wersji elektronicznej na www.trasadlabobasa.pl

Dofinansowano ze środków
Narodowego Centrum Kultury
w ramach programu
„Kultura – Interwencje 2017”

Przewodnik opracowała Fundacja „Trasa dla Bobasa” przy współpracy z Muzeum Okręgowym w Nowym Sączu

MUZEUM OKRĘGOWE
w Nowym Sączu

INSTYTUCJA KULTURY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Tekst: Marta Mleczko

Konsultacja merytoryczna: Anna Wideł, Danuta Plata, Dział Edukacji Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu

Opracowanie graficzne i skład do druku: Adelina Pocięcha

Nr ISBN 978-83-65898-12-8

ISBN kolekcji 978-83-65898-00-5

Publikacja bezpłatna. Nie przeznaczona do sprzedaży.

Partnerzy i sponsorzy nagród:

Patroni medialni:

